

การพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสาน

Development and Promotion of Isan Long Drum Art

วุฒิกกร เดชกวินเลิศ^{1*}, กริช สินธุศิริ², ธงชัย ผลรุ่ง³, จิตรกรณ นนทะบุรณ์⁴ และธนชัย ใจเชื้อ⁵

Wuttikon Detkawinlerd^{1*}, Krit Sintusiri², Thongchai Phonrung³, Jittakorn Nontaboon⁴ and Thanachai Jaisue⁵

^{1,2,3}อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{4,5}นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

^{1*,2,3}Lecturer from the Faculty of Law Rajabhat Maha sarakham University

^{4,5}Policy and Operations Plan Analyst Rajabhat Maha sarakham University

*Corresponding Author Email: Wuttikon.da@rmu.ac.th

Received: 14 March 2025

Revised: 27 March 2025

Accepted: 29 March 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ต้องการศึกษานโยบายการพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสาน ซึ่งกลองยาวอีสานมีประวัติศาสตร์ยาวนานและสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน กลองชนิดนี้ถูกนำมาใช้ในการแสดงพื้นบ้าน ประกอบการฟ้อนรำและเป็นเครื่องดนตรีหลักในการเล่นต่าง ๆ ของชาวอีสานมาแต่โบราณ การพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสานจะต้องมีความสำคัญในการร่วมกันรับผิดชอบต่อวัฒนธรรมตนเอง ส่งเสริมสนับสนุนหรือแนวทางในการทำนุบำรุงศิลปกลองยาว ประสานการบริการความรู้ทางวิชาการหรือสนับสนุนด้วยทุนทรัพย์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้มีศักยภาพและความสามารถในการแสดงได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังถือว่าการช่วยกันรักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไปได้ ซึ่งแนวทางการพัฒนาศิลปกลองยาวอีสาน ควรมีการดำเนินการในหลายด้าน อาทิ การฟื้นฟูและส่งเสริมการเรียนการสอนกลองยาว โดยส่งเสริมให้กลองยาวเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาและสนับสนุนให้มีการเปิดสอนดนตรีพื้นบ้านในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย สร้างแรงจูงใจให้เยาวชนสนใจดนตรีพื้นบ้าน เช่น จัดการแข่งขันและกิจกรรมเกี่ยวกับกลองยาวเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความสนใจและอยากเรียนรู้ มีการสนับสนุนช่างฝีมือและการผลิตกลองยาวและให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณแก่ช่างฝีมือที่ผลิตกลองยาว เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่กลองยาว ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการเผยแพร่ดนตรีกลองยาวผ่านโซเชียลมีเดีย การส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้จากกลองยาว สนับสนุนให้กลองยาวเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่สามารถจำหน่ายได้ในตลาดท้องถิ่นและระดับนานาชาติ รวมทั้งการบูรณาการกลองยาวเข้ากับดนตรีสมัยใหม่ผสมผสานกลองยาวเข้ากับแนวดนตรีร่วมสมัย เพื่อสร้างความน่าสนใจและทำให้ดนตรีพื้นบ้านยังคงมีชีวิตชีวาสืบไป

คำสำคัญ: การพัฒนา, ส่งเสริม, กลองยาวอีสาน

Abstract

This academic is necessary to study the development and promotion of the Isan long drum art, which has a long history and has been passed down for many generations. This type of drum has been used in folk performances, accompanied by dancing, and has been the main musical instrument in various Isan entertainments since ancient times. The development and promotion of the Isan long drum art must emphasize taking responsibility for one's own culture, promoting, supporting, or nurturing the art of the long drum, coordinating academic knowledge services or supporting with cultural funds to have the potential and ability to perform to the fullest. is also considered a way to help preserve local culture. The development of the Isan long drum art should be carried out in many areas, such as restoring and promoting the teaching of long drums by promoting long drums as part of the curriculum and supporting the teaching of folk music in schools and universities. Incentivizing youth to be interested in folk music, such as organizing competitions and activities related to long drums to stimulate youth to be interested and want to learn. Supporting craftsmen and the production of long drums and providing assistance with materials, equipment, and budgets for craftsmen who produce long drums so that they can continue their business. Using technology to disseminate long drums. Using online platforms to disseminate long drum music via social media. Promoting marketing and generating income from long drums. Supporting long drums as a cultural product that can be sold in local and international markets. Including the integration of long drums with modern music, combining long drums with modern music styles to create interest and keep traditional music alive.

Keywords: Development, Promotion, Isan Long Drum

บทนำ

กลองยาวอีสาน เป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่มีความสำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านดนตรีพื้นบ้าน พิธีกรรม และงานประเพณีต่าง ๆ โดยเฉพาะในงานบุญ งานบวชและงานรื่นเริงต่าง ๆ ลักษณะของกลองยาวอีสานมีความแตกต่างจากกลองยาวของภาคกลาง ทั้งในด้านรูปร่าง การใช้วัสดุและรูปแบบการบรรเลง กลองยาวอีสานมีลักษณะเป็นกลองที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง มีหน้ากลองทำจากหนังวัวหรือหนังควาย และมักตกแต่งด้วยผ้าสีสดใส การตีและจังหวะของกลองยาวอีสานมีความเร้าใจ สนุกสนานและสามารถสร้างบรรยากาศที่คึกคักได้เป็นอย่างดี จึงถูกนำไปใช้ในงานบุญ งานแห่ งานบวช งานบุญบั้งไฟ และงานประเพณีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อของชาวอีสาน (สิทธิศักดิ์ จำปาแดง, 2561) กลองยาวอีสานมีประวัติศาสตร์ยาวนานและสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน เชื่อกันว่าได้รับอิทธิพลจากเครื่องดนตรีของชาวลาวและชาวข่า ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและแถบประเทศลาว กลองชนิดนี้ถูกนำมาใช้ในการแสดงพื้นบ้าน ประกอบการฟ้อนรำและเป็นเครื่องดนตรีหลักในการเล่นต่าง ๆ ของชาวอีสานมาแต่โบราณในอดีต

กลองยาวอีสานเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในงานพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีสำคัญ โดยจะมีการตีกลองยาวประกอบการแสดงฟ้อนรำและขบวนแห่ เพื่อเพิ่มความครึกครื้นและสร้างบรรยากาศแห่งความสนุกสนาน นอกจากนี้กลองยาวอีสานยังใช้ในการละเล่นพื้นเมือง เช่น หมอลำซึ่งเป็นศิลปะการแสดงที่แพร่หลายในภูมิภาคอีสาน (สุรดิษ ภาคสุชล, ปิยพันธ์ แสนทวีสุข, อวิรุทธ์ โททำ และสยาม จวงประโคน, 2546) ปัจจุบันกลองยาวอีสานยังคงได้รับความนิยมและใช้ในงานต่าง ๆ แต่มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยมีการพัฒนารูปแบบการบรรเลงให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การนำไปใช้ร่วมกับดนตรีสมัยใหม่ หรือนำไปใช้ในการแสดงร่วมกับดนตรีลูกทุ่ง นอกจากนี้ยังมีการผลิตกลองยาวเพื่อการค้า โดยมีการตกแต่งและออกแบบให้สวยงามขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้สนใจอย่างกว้างขวาง แม้อีสานจะได้รับการพัฒนาให้ทันสมัยขึ้น แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมของเสียงกลองที่กังวานและจังหวะที่เร้าใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน การอนุรักษ์และส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับกลองยาวอีสานจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นนี้ยังคงอยู่ต่อไปในอนาคต

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้จัดโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกลองยาว เป็นการบูรณาการด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับการศึกษาโดยได้รับงบประมาณยุทธศาสตร์จากมหาวิทยาลัย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสาน จนทำให้เกิดองค์ความรู้ไปเผยแพร่เพื่อบริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งคณะนิติศาสตร์เล็งเห็นว่าจังหวัดมหาสารคามตั้งอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย มีวัฒนธรรมกลองยาวใช้ในการตีเป็นเครื่องประกอบจังหวะในวงดนตรีต่าง ๆ คณะกลองยาวในยุคปัจจุบันได้นำหลาย ๆ อย่างประยุกต์เพื่อให้ดูทันสมัยขึ้น (วุฒิกร เดชกวีนิเทศ, กริช สันธศิริ และจิตรกรรณ์ นนทะบุรณ์, 2565) นั่นคือการใช้การโซวกลองเป็นจุดขายแล้วยังขายความบันเทิงอื่น ๆ ด้วย เช่น ใช้พิน แคนบรรเลงประกอบใช้อีเล็กโทรนบรรเลงประกอบ ใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อให้เสียงพินหรืออีเล็กโทรนดังไกล มีขบวนนางรำฟ้อนประกอบมีการแต่งขบวนแห่มีการใช้เครื่องแต่งกายทำเป็นเอกลักษณ์และบางคณะ อาจมีการจัดรูปแบบขบวนตกแต่งรถสำหรับขบวนแห่แบบต่าง ๆ เป็นต้น (คมกริช การินทร์, 2562) ซึ่งน่าเป็นตัวอย่างแห่งศิลปวัฒนธรรมทำให้ยุคหนึ่งและปัจจุบัน การหลงใหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติทำให้คนส่วนใหญ่หันไปสนใจศิลปะการแสดงแบบอื่น ทำให้กลองยาวต้องปรับตัวในเรื่องกระบวนการแสดง รวมถึงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้รูปแบบมีความน่าสนใจ เป็นที่ชอบของชาวบ้านได้มีการคิดสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ ตามภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นตน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามจึงมีแนวคิดที่จะนำผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนมามีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งระบบในการพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสาน เพื่อนำสู่การบริการชุมชนและสังคม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ดังนั้น จากการดำเนินงานด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกลองยาวอีสานของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะหาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสานให้เป็นที่ยอมรับ สร้างรายได้ให้ชุมชนจากศิลปะกลองยาวอีสานในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการแสดงที่ทันสมัย ทำรำประยุกต์ รวมทั้งการสร้างรายได้จากการขายสินค้าจากศิลปะกลองยาว ถือเป็นการบูรณาการเรียนการสอนการงานด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับการเรียนการสอน ของนักศึกษาได้อย่างมีมิติที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ พร้อมทั้งปลูกฝังความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างลงตัว พร้อมทั้งได้เข้าถึงชุมชนท้องถิ่นในที่ต่าง ๆ เป็นประสบการณ์ที่สำคัญในการไปประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าใจในสภาพและวัฒนธรรม ความเชื่อต่าง ๆ ในท้องถิ่น สามารถนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในสังคมเพื่อพัฒนาทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติต่อไป

บทวิเคราะห์

จากวัตถุประสงค์ของบทความวิชาการได้มีการศึกษาบททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์การพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสาน พร้อมทั้งสรุปตามวัตถุประสงค์และมีข้อเสนอแนะ โดยศึกษาข้อมูลที่เป็นเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสาน รวมทั้งเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ ตำรา กฎหมาย รายงานการวิจัย บทความในวารสาร เสนอสัมภาษณ์ บทความ และหนังสือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น นอกจากนี้ จะทำการลงหาข้อมูลภาคสนามตามโครงการยุทธศาสตร์ที่ได้รับมอบหมาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาและลักษณะของกลองยาวอีสาน

กลองยาวอีสานเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่มีความสำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านดนตรีพื้นบ้าน พิธีกรรม และงานประเพณีต่าง ๆ โดยเฉพาะในงานบุญ งานบวช และงานรื่นเริงต่าง ๆ ลักษณะของกลองยาวอีสานมีความแตกต่างจากกลองยาวของภาคกลาง ทั้งในด้านรูปร่าง การใช้วัสดุ และรูปแบบการบรรเลง. กลองยาวอีสานมีลักษณะเป็นกลองที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง มีหน้ากลองทำจากหนังวัวหรือหนังควาย และมักตกแต่งด้วยผ้าสีสดใสสดใส การตีและจังหวะของกลองยาวอีสานมีความเร้าใจ สนุกสนาน และสามารถสร้างบรรยากาศที่คึกคักได้เป็นอย่างดี จึงถูกนำไปใช้ในงานบุญ งานแห่ งานบวช งานบุญบั้งไฟ และงานประเพณีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อของชาวอีสาน

ที่มาของกลองยาวอีสาน กลองยาวอีสานมีประวัติศาสตร์ยาวนานและสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน เชื่อกันว่าได้รับอิทธิพลจากเครื่องดนตรีของชาวลาวและชาวข่า ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และแถบประเทศลาว กลองชนิดนี้ถูกนำมาใช้ในการแสดงพื้นบ้าน ประกอบการฟ้อนรำ และเป็นเครื่องดนตรีหลักในการเล่นต่าง ๆ ของชาวอีสาน มาแต่โบราณ ในอดีตกลองยาวอีสานเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในงานพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีสำคัญ เช่น งานบุญบั้งไฟ งานบุญผะเหวด งานบุญกฐิน และงานประเพณีแห่หน้าค โดยจะมีการตีกลองยาวประกอบการแสดงฟ้อนรำ และขบวนแห่ เพื่อเพิ่มความครึกครื้นและสร้างบรรยากาศแห่งความสนุกสนาน นอกจากนี้ กลองยาวอีสานยังใช้ในการเล่นพื้นเมือง เช่น หมอลำ ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงที่แพร่หลายในภูมิภาคอีสาน

ลักษณะของกลองยาวอีสาน กลองยาวอีสานมีลักษณะเป็นทรงกระบอก ปลายด้านหนึ่งมีขนาดใหญ่และค่อย ๆ เรียวเล็กลงไปอีกด้านหนึ่ง วัสดุที่ใช้ทำกลองมักทำจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ขนุน ไม้มะขาม หรือไม้ประดู่ ส่วนหนังหน้ากลองทำจากหนังวัวหรือหนังควายที่ผ่านการฟอกและซึงตึงเพื่อให้เกิดเสียงที่กังวาน การซึงหนังหน้ากลองใช้เชือกหรือหนังสัตว์ที่นำมามัดติดกับตัวกลองให้แน่น และตกแต่งด้วยผ้าสีสดใสสดใสตามแบบฉบับของศิลปะพื้นบ้านอีสาน การบรรเลงกลองยาวอีสานจะใช้ไม้ตี หรือบางครั้งใช้มือในการตีกลองเพื่อให้เกิดจังหวะที่แตกต่างกัน เสียงของกลองยาวมีความดังและกังวาน สามารถส่งเสียงไปไกล ทำให้เหมาะกับการใช้ในงานที่ต้องการความสนุกสนานและเร้าใจ การใช้กลองยาวอีสานในงานประเพณีและวัฒนธรรมกลองยาวอีสาน มีบทบาทสำคัญในงานบุญ งานแห่และงานรื่นเริงต่าง ๆ ในภูมิภาคอีสาน เช่น งานบุญบั้งไฟ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อบูชาพระยาแถน เทพเจ้าแห่งฝน กลองยาวจะถูกนำมาใช้ในการขบวนแห่บั้งไฟ เพื่อเพิ่มความสนุกสนานให้กับงาน งานบุญผะเหวด เป็นงานบุญที่เกี่ยวข้องกับพระเวสสันดรชาดก กลองยาวจะถูกตีเพื่อประกอบการเทศน์และขบวนแห่ งานแห่หน้าค เป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่จัดขึ้นก่อนการบวชพระ กลองยาวจะถูกใช้ในขบวนแห่หน้าคไปรอบวัดเพื่อสร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน หมอลำ การแสดงหมอลำมักมีการใช้กลองยาวประกอบจังหวะเพื่อเพิ่มสีสันให้กับการแสดง คณะกลองยาวหรือวงกลองยาว ก็เกิดขึ้นก่อนที่โปงลางจะดัง เช่นกัน แต่ปัจจุบัน

คณะกลองยาว ก็ได้รับการปรับปรุงพัฒนา ประยุกต์รูปแบบนำเสนอใหม่ และกำลังเป็นที่นิยมเป็นอย่างมาก ในภูมิภาคอีสาน คณะกลองยาว นิยมใช้สำหรับประกอบขบวนแห่ต่าง ๆ เช่นเดียวกับวงมโหรีอีสาน

คณะกลองยาวตามหมู่บ้าน ในสมัยก่อน ใช้กลองยาวเป็นเครื่องดนตรีหลัก โดยใช้กลองประมาณ 3-5 ลูก ไม่มีพินหรือแคน บรรเลงลายประกอบ อาศัยลวดลายของ จังหวะกลอง และลีลาการตีฉาบใหญ่ เป็นสิ่งดึงดูด ซึ่งคณะกลองยาวนี้ ยังไม่มีขบวนนางรำ ฟ้อนรำประกอบ (และอาจยังไม่มีชุดแต่งกายประจำคณะ) เมื่อคณะกลองยาวพัฒนาขึ้นเป็นคณะกลองยาวจริง ๆ เพื่อดึงดูดให้เจ้าภาพงานมาว่าจ้าง บางคณะจึงได้เพิ่มจำนวนกลองขึ้นมา ให้ดูยิ่งใหญ่ขึ้น เช่น 10 ลูกบ้าง 14 ลูกบ้าง 20 ลูกบ้าง และนอกจากจะให้ผู้ชายตีกลอง บางคณะอาจใช้ผู้หญิงตีก็มี แต่ในยุคนี้ยังเป็นการโชว์กลองยาวอยู่ จึงยังไม่มีพิน แคนบรรเลงประกอบและยังไม่มีขบวนนางรำฟ้อนประกอบ คนตีกลองจะฟ้อนไปด้วยตีกลองไปด้วย

คณะกลองยาวในยุคปัจจุบัน ได้นำหลาย ๆ อย่างประยุกต์ เพื่อให้ดูทันสมัยขึ้น นั่นคือ นอกจากใช้การโชว์กลอง เป็นจุดขายแล้วยังขายความบันเทิงอื่น ๆ ด้วย เช่น ใช้พิน แคนบรรเลงประกอบ ใช้อิเล็กทรอนิกส์บรรเลงประกอบใช้เครื่องขยายเสียง เพื่อให้เสียงพินหรืออิเล็กทรอนิกส์ดังไกล มีขบวนนางรำ ฟ้อนประกอบขบวนแห่ มีเครื่องแต่งกายเป็นเอกลักษณ์ และบางคณะ อาจมีการจัดรูปแบบขบวน ตกแต่งรถสำหรับขบวนแห่แบบต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งนี่คือตัวอย่างแห่งศิลปวัฒนธรรมที่ไม่หยุดนิ่ง เครื่องดนตรีหลัก ประจำคณะกลองยาว ได้แก่ กลองยาว กลองตั้ง (บางแห่งก็ไม่ใช้) รำมะนา ฉิ่ง ฉาบเล็กและฉาบใหญ่ ในส่วนพิน แคนหรืออิเล็กทรอนิกส์และเบสได้นำมาประยุกต์ใช้ร่วมคณะกลองยาวในภายหลัง คณะกลองยาววงใหญ่หรือเล็กในสมัยก่อนขึ้นอยู่กับจำนวนกลองยาวที่ใช้ โดยวงขนาดเล็กใช้กลองยาวประมาณ 3 - 5 ลูก หากกลองยาวไม่เกิน 20 ลูก ยังถือว่าเป็นวงขนาดกลางอยู่ หากเกิน 20 ลูกขึ้นไปจัดว่าเป็นวงขนาดใหญ่ ในปัจจุบันนอกจากดูเรื่องจำนวนกลองยาวแล้วยังต้องดูขบวนนางรำประกอบด้วย กลองยาวที่ใช้ในคณะกลองยาวจะต้องปรับเสียงให้กลองทุกลูกให้ดังในคีย์เดียวกัน โดยใช้ข้าวเหนียวหนึ่งสูกบดให้ละเอียดติดหน้ากลองและเมื่อเล่นเสร็จ ก็ต้องทำความสะอาดราบน้ำข้าวเหนียวออกให้หมดก่อนนำกลองไปเก็บ

ปัจจุบันกลองยาวอีสานยังคงได้รับความนิยมและใช้ในงานต่าง ๆ แต่มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย มีการพัฒนารูปแบบการบรรเลงให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การนำไปใช้ร่วมกับดนตรีสมัยใหม่ หรือนำไปใช้ในการแสดงร่วมกับดนตรีลูกทุ่ง นอกจากนี้ยังมีการผลิตกลองยาวเพื่อการค้า โดยมีการตกแต่งและออกแบบให้สวยงามขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ อย่างไรก็ตาม แม้กลองยาวอีสานจะได้รับการพัฒนาให้ทันสมัยขึ้น แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมของเสียงกลองที่กังวานและจังหวะที่เร้าใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน การอนุรักษ์และส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับกลองยาวอีสานจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นนี้ยังคงอยู่ต่อไปในอนาคต (เปลื้อง ฉายรัศมี, 2550)

2. ปัญหาและอุปสรรคของศิลปวัฒนธรรมกลองยาวในภาคอีสาน

ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของศิลปวัฒนธรรมกลองยาวในภาคอีสาน มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ความเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ วิถีชีวิตของคนอีสานเปลี่ยนไปจากเดิมมากขึ้น โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ที่เทคโนโลยีและดนตรีสมัยใหม่เข้ามามีบทบาท ทำให้ความนิยมในดนตรีพื้นบ้านลดลง การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิถีชีวิตของประชาชนในภาคอีสานส่งผลกระทบโดยตรงต่อศิลปวัฒนธรรมกลองยาว ในอดีตกลองยาวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและงานประเพณีของชุมชน แต่ในปัจจุบันการขยายตัวของเมืองและอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกทำให้ความนิยมในดนตรีพื้นบ้านลดลง คนรุ่นใหม่หันไปสนใจดนตรีสากลและดนตรีร่วมสมัยมากกว่าดนตรีพื้นบ้าน ส่งผลให้กลองยาวอีสานถูกลดบทบาทลง

2.2 ขาดการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น กล่าวคือ คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจในศิลปะพื้นบ้านน้อยลง ทำให้ขาดบุคลากรที่มีทักษะและความรู้ในการบรรเลงและผลิตกลองยาวอีสานปัญหาหลักอีกประการหนึ่งคือการขาดแคลนคนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจในการเรียนรู้และสืบทอดศิลปะการบรรเลงกลองยาว ในอดีต ผู้สูงอายุหรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชน แต่ในปัจจุบันกระบวนการถ่ายทอดความรู้เริ่มลดลง เนื่องจากเยาวชนให้ความสำคัญกับการศึกษาและการทำงานในเมืองมากกว่าการเรียนรู้ศิลปะพื้นบ้าน นอกจากนี้ ยังขาดการส่งเสริมให้ศิลปะกลองยาวเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาอย่างจริงจัง

2.3 การขาดแคลนวัสดุและช่างฝีมือ กล่าวคือ การทำกลองยาวต้องใช้ไม้เนื้อแข็งที่หาได้ยากขึ้น นอกจากนี้ช่างฝีมือที่สามารถผลิตกลองยาวแบบดั้งเดิมก็ลดน้อยลงตามกาลเวลาการผลิตกลองยาวต้องอาศัยช่างฝีมือที่มีความเชี่ยวชาญ แต่ในปัจจุบันจำนวนช่างฝีมือที่สามารถสร้างกลองยาวตามแบบดั้งเดิมลดลงอย่างมาก นอกจากนี้วัสดุที่ใช้ทำกลอง เช่น ไม้เนื้อแข็ง หนังสัตว์ และเชือกพิเศษก็เริ่มหายากขึ้น ทำให้ต้นทุนในการผลิตกลองยาวเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้การผลิตและจำหน่ายกลองยาวลดลง

2.4 ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน กล่าวคือ แม้ว่าจะมีโครงการบางส่วนที่มุ่งส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน แต่การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนยังไม่เพียงพอในการฟื้นฟูและพัฒนากลองยาวอีสานอย่างยั่งยืน การขาดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรมทำให้ศิลปินพื้นบ้านและช่างฝีมือขาดโอกาสในการเผยแพร่ศิลปะของตน อีกทั้งการขาดการส่งเสริมด้านการตลาดและช่องทางการจำหน่ายกลองยาวทำให้ศิลปินไม่สามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงจากศิลปะนี้ได้

2.5 เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทมากขึ้น กล่าวคือ เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมปัจจุบัน ทำให้ดนตรีพื้นบ้านต้องแข่งขันกับดนตรีแนวใหม่ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้นผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น YouTube และ Spotify ดนตรีพื้นบ้านแบบดั้งเดิม เช่น กลองยาวอีสาน อาจไม่สามารถดึงดูดความสนใจของเยาวชนได้เท่ากับดนตรีสมัยใหม่ ส่งผลให้การเผยแพร่ศิลปะพื้นบ้านในยุคดิจิทัลต้องเผชิญกับความท้าทายในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ

2.6 การเปลี่ยนแปลงของบทบาทกลองยาวในสังคม กล่าวคือ ในอดีตกลองยาวเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมทางศาสนาและงานบุญต่าง ๆ แต่ในปัจจุบัน บทบาทของกลองยาวในงานพิธีกรรมลดลงอย่างมาก การใช้เครื่องเสียงและดนตรีอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาแทนที่การบรรเลงดนตรีสด ส่งผลให้กลองยาวไม่ได้รับการใช้งานในงานประเพณีเท่าที่เคยเป็น (วิลาวัลย์ คำนิน, 2566)

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคของศิลปวัฒนธรรมกลองยาวในภาคอีสาน คือ การก้าวไกลของโลกที่ทันสมัยรวมถึงการไหลของวัฒนธรรมจากต่างประเทศเข้ามา ทำให้การสืบสานศิลปวัฒนธรรมที่ควรจะเป็นตามครรลองของชาติพันธุ์ไม่ได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนด้วยดี การให้ความสำคัญในงานด้านการส่งเสริมศิลปะกลองยาวไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควร ปัจจุบันการปลูกฝังความเป็นชาติไม่ได้มุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นสถาบันต่างต้องให้ความสำคัญทางด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยกำหนดให้เป็นสิ่งที่ต้องทำด้วยความรับผิดชอบของทุกภาคส่วน นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับครอบครัวที่เคยอบอุ่นกลับลดลง มารยาทไทย เอกลักษณ์ความเป็นไทย วัฒนธรรมประเพณีที่ควรอนุรักษ์กลายเป็นเรื่องล้าสมัย การที่คนไทยเรานั้นมีความมั่นคงอยู่ได้ทุกวันนี้ก็เพราะเรามีเอกลักษณ์ มีวัฒนธรรมไทยที่เป็นวิถีชีวิตของเรา หากเลยเถิดไม่ได้รับความใส่ใจหรือสร้างจิตสำนึกเท่าที่ควรก็คงสูญเสียความดีงามที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งถ้ายังเป็นอย่างนี้ต่อไปวัฒนธรรมไทยก็อาจจะสูญไปได้เพราะวัฒนธรรมจะต้องมีการสืบสาน ซึ่งผู้ที่สืบสานวัฒนธรรมไทยได้ดีก็คือชุมชน แต่ถ้าชุมชนหรือผู้เกี่ยวข้องไม่ยอมรับและไม่ยอมสืบสานวัฒนธรรมเราก็จะค่อย ๆ สูญไป และเมื่อใดก็ตามที่วัฒนธรรมของไทยสูญไปเราก็จะสูญเสียชาติเมื่อนั้น

3. การพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสาน ของคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้จัดโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกลองยาว เป็นการบูรณาการด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับการศึกษาโดยได้รับงบประมาณยุทธศาสตร์จากมหาวิทยาลัย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสานจนทำให้เกิดองค์ความรู้ไปเผยแพร่เพื่อบริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งคณะนิเทศศาสตร์เล็งเห็นว่าจังหวัดมหาสารคามตั้งอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย มีวัฒนธรรมกลองยาวใช้ในการตีเป็นเครื่องประกอบจังหวะในวงดนตรีต่าง ๆ เช่น วงแคน วงโปงลาง เป็นต้น นอกจากนี้ยังนำมาประสมวงโดยใช้กลองยาวหลาย ๆ ใบ และเครื่องประกอบจังหวะอื่น ๆ เช่น ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่งเข้ามาบรรเลงประสมทำให้เกิดเป็นวงกลองยาวอีสานขึ้น กลองยาวเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม โดยได้รับการยกย่องให้เป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัด โดยเฉพาะในอำเภอต่าง ๆ มีวงกลองยาวอยู่แพร่หลาย จากการสำรวจเบื้องต้นมีประมาณ 50 วง ซึ่งถือว่ามากพอสมควร และทางจังหวัดได้มีการจัดการประกวดแข่งขันทุกปีในหลายแห่ง คณะกลองยาวตามหมู่บ้านในสมัยก่อนใช้กลองยาวเป็นเครื่องดนตรีหลัก โดยใช้กลองประมาณ 3-5 ใบ ไม่มีพิณหรือแคนบรรเลงลายประกอบอาทิรูปแบบของจังหวะกลองและลีลาการตีฉาบใหญ่ ฉาบเล็กเป็นสิ่งดึงดูดผู้ชม ซึ่งคณะกลองยาวนั้นยังไม่มีชวบนางรำ ฟ้อนรำประกอบ (และอาจยังไม่มีชุดแต่งกายประจำคณะ) เมื่อคณะกลองยาวพัฒนาขึ้นเป็นคณะกลองยาวจริง ๆ เพื่อดึงดูดให้เจ้าภาพงานมาว่าจ้าง บางคนจึงได้เพิ่มจำนวนกลองขึ้นมาให้ดูยิ่งใหญ่ขึ้น เช่น 10 ใบบ้าง 14 ใบบ้าง 20 ใบบ้าง และนอกจากจะให้ผู้ชายตีกลองแล้ว บางคนอาจใช้ผู้หญิงตีเพื่อให้เกิดจุดสนใจเพิ่ม แต่ในช่วงสมัยนั้นนั้นยังเป็นการใช้กลองยาวอยู่ จึงยังไม่มีผู้นำพิณและแคนมาบรรเลงประกอบและยังไม่มี ชวบนางรำ นางฟ้อนประกอบ แต่ใช้ค้อนตีกลอง ทำฟ้อนไปด้วยและตีกลองไปด้วย คณะกลองยาวในยุคปัจจุบันได้นำหลาย ๆ อย่างประยุกต์เพื่อให้ดูทันสมัยขึ้น นั่นคือการใช้การใช้กลองเป็นจุดขายแล้วยังขายความบันเทิงอื่น ๆ ด้วย เช่น ใช้พิณ แคนบรรเลงประกอบใช้อัฒนาบรรเลงประกอบ ใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อให้เสียงพิณหรืออเล็กโทนดังไกล มีชวบนางรำฟ้อนประกอบมีการแต่งชวบนางรำ มีการใช้เครื่องแต่งกายทำเป็นเอกลักษณ์และบางคณะ อาจมีการจัดรูปแบบชวบนางแต่งรถสำหรับชวบนางแบบต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งน่าเป็นตัวอย่างแห่งศิลปวัฒนธรรมทำให้หยุดนิ่งและปัจจุบัน การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติทำให้คนส่วนใหญ่หันไปสนใจศิลปะการแสดงแบบอื่น ทำให้กลองยาวต้องปรับตัวในเรื่องกระบวนการแสดง รวมถึงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้รูปแบบมีความน่าสนใจ เป็นที่ชอบของชาวบ้านได้มีการคิดสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ ตามภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามจึงมีแนวคิดที่จะนำนักศึกษาของคณะมามีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งระบบ นำสู่การบริการชุมชนและสังคมที่มีความสนใจที่จะนำการแสดงกลองยาวไปแสดงตามประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น การแสดงกลองยาวของคณะนิเทศศาสตร์เป็นที่ยอมรับและสามารถสร้างรายได้ให้เป็นทุนการศึกษาของนักศึกษามาตลอด เป็นระยะเวลากว่า 12 ปีที่ผ่านมา มีชื่อเรียกว่า “กลองยาวชมพูพาน”

จากการดำเนินงานของโครงการพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสานของคณะนิเทศศาสตร์ ตามที่ได้จัดสรรงบประมาณยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ใน 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ลำดับที่ 1 บ้านกุดแคน ตำบลคงใหญ่ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม ที่มีความโดดเด่นในเรื่องของการแสดงกลองยาวที่เป็นที่ประจักษ์ เคยได้รับถ้วยพระราชทานจากการแข่งขันการประกวดออนไลน์กลองยาวอำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม มีการเสวนาเรื่องการพัฒนาแสดงกลองยาวในศตวรรษที่ 21 เพื่อหาแนวทางโครงการพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสานอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1-2 การดำเนินงานของโครงการพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสานของคณะนิติศาสตร์ ณ ชุมชนบ้านกุดแคน ตำบลดงใหญ่ อำเภอลำดวน จังหวัดมหาสารคาม (วุฒิกุล เดชกวีนิเทศ และคณะ, 2567)

พื้นที่ลำดับที่ 2 บ้านโนนสำราญ ตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีความโดดเด่นเรื่องการพัฒนาวัฒนธรรม กลองยาวอีสานเพื่อการค้าและการแปรรูปผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม ซึ่งในหมู่บ้านมีการทำผลิตภัณฑ์กลองยาวเพื่อจำหน่ายเป็นวิสาหกิจ ชุมชน

ภาพที่ 3-4 การดำเนินงานของโครงการพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสานของคณะนิติศาสตร์ ณ ชุมชนบ้านโนนสำราญ ตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม (วุฒิกุล เดชกวีนิเทศ และคณะ, 2567)

และพื้นที่ลำดับที่ 3 บ้านโนนภิบาล ตำบลโนนภิบาล อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีความโดดเด่นเรื่องทำรำกลองยาวโบราณ และการฟ้อนของนางรำ โดยลงพื้นที่ร่วมกับสำนักศิลปวัฒนธรรมและสาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ภาพที่ 5-6 การดำเนินงานของโครงการพัฒนาและส่งเสริมศิลปะกลองยาวอีสานของคณะนิติศาสตร์ ณ ชุมชนบ้านโนนภิบาล ตำบลโนนภิบาล อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม (วุฒิกร เดชกวีเลิศ และคณะ, 2567)

โดยทั้ง 3 พื้นที่ได้รับเกียรติจากท่านวิทยากร คือ ท่าน ดร.สุวิทย์ วิซัด อุปนายกสมาคมกลองยาว จังหวัดมหาสารคาม และ ท่านอาจารย์ทรงวุฒิ พรภุณา รองนายกสมาคมหมอแคน จังหวัดขอนแก่น ปฏิบัติหน้าที่วิทยากรบรรยาย โดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อหาแนวทางการพัฒนาศิลปะกลองยาวอีสานต่อไป

4. แนวทางการพัฒนาศิลปะกลองยาวอีสาน

จากการลงพื้นที่ได้ค้นพบแนวทางพัฒนาศิลปวัฒนธรรมกลองยาวในภาคอีสาน ดังนี้

4.1 การอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปะกลองยาวอีสาน การอนุรักษ์กลองยาวอีสานต้องเริ่มจากการให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญสู่คนรุ่นใหม่ โดยสามารถทำได้ดังนี้ คือ ส่งเสริมการเรียนการสอนกลองยาวอีสานในสถานศึกษา จัดตั้งชมรมหรือกลุ่มดนตรีพื้นบ้านในชุมชน สนับสนุนให้มีการบันทึกวิดีโอและเอกสารเกี่ยวกับเทคนิคการบรรเลงและการทำกลองยาว

4.2 การพัฒนาและปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัย การพัฒนากลองยาวอีสานให้เข้ากับบริบทของสังคมปัจจุบันสามารถทำได้ โดยผสมผสานกลองยาวเข้ากับดนตรีสมัยใหม่ เช่น ดนตรีลูกทุ่ง หมอลำ หรือแนวดนตรีร่วมสมัยอื่น ๆ ออกแบบกลองยาวให้มีสีสันและลวดลายที่ทันสมัยเพื่อดึงดูดความสนใจของคนรุ่นใหม่ พัฒนาการเล่นกลองยาวให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การใช้เทคนิคการตีกลองที่แปลกใหม่

4.3 การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ภาครัฐและเอกชนสามารถมีบทบาทในการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมกลองยาวอีสานได้โดยสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม จัดโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับกลองยาวในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย สนับสนุนการผลิตและจำหน่ายกลองยาวให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน

4.4 การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่วัฒนธรรมกลองยาว เพื่อให้กลองยาวอีสานเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ควรมีการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์ เช่น สร้างช่อง YouTube หรือเพจ Facebook ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับกลองยาวอีสาน จัดทำสารคดีหรือรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมกลองยาว ส่งเสริมให้มีการแสดงกลองยาวในงานเทศกาลทั้งในประเทศและต่างประเทศ

4.5 รูปแบบของการแสดงแบบดั้งเดิมนั้นควรมีการรักษาไว้ให้คงเดิม เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์และแบบอย่างของคนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้รูปแบบประยุคนั้น สามารถพัฒนาได้ตามหัวข้อ ดังนี้

1) จำนวนผู้แสดง สามารถเพิ่มลดได้ตามความเหมาะสมหรือตามความต้องการของผู้ว่าจ้างไปบรรเลง แต่ควรมีนักแสดงรวมกันไม่น้อย 30 คนขึ้นไป โดยจำนวนผู้บรรเลงกลองนั้น ถ้าเพิ่มจำนวนได้ก็จะให้เสียงกลองนั้นมีความดังและครึกครื้นสนุกสนาน

2) จำนวนเครื่องดนตรีในการเพิ่มจำนวนเครื่องดนตรี ต้องดูความเหมาะสมและความสมดุลของเสียงเครื่องดนตรีด้วย เช่น ถ้าเพิ่มกลองยาวมากไปอาจไม่ได้ยินเสียงเครื่องดนตรีอื่นหรือเครื่องประกอบจังหวะอื่น ส่วนในเรื่องของเครื่องดนตรี นั้นสามารถเพิ่มเครื่องทำนองได้อีก เช่น เครื่องเป่าสากล ได้แก่ แซกโซโฟน ทรัมเบ็ต สไลด์ทรอมโบน เป็นต้น ซึ่งอาจมีเพิ่มขึ้นมาเพื่อให้เกิดความสนุกสนานและบรรเลงเพลงได้หลากหลายขึ้น

3) จังหวะกลอง วิธีที่ดี ทำท่างในการตีกลองสามารถปรับปรุงเพิ่มเติมได้ ในเรื่องของจังหวะกลองสามารถเพิ่มได้โดยขึ้นอยู่กับบทเพลงที่นำมาบรรเลงประกอบ และวิธีการตี ทำท่างในการตีควรมีการปรับปรุงให้เป็นที่น่าสนใจ คือ ใส่ท่างที่สนุกสนานและสวยงาม รวมทั้งลักษณะท่างกายภาพของกลองที่สามารถพัฒนาให้มีความกะทัดรัด ได้เพื่อความสะดวกในการบรรเลงและส่ายได้นานขึ้น และในเรื่องของเสียงกลองสามารถพัฒนาการตั้งเสียงหรือเทียบเสียงได้ โดยใช้วิธีการที่ทันสมัยขึ้น เช่น ใช้กล้วยตากหรือใช้การวิทยาศาสตร์ในการติดหน้ากลองแทนวัสดุเดิมที่ต้องใช้เวลานานและไม่ทนทาน

4) การแปรชบวนในการแสดงต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเพื่อให้เกิดความน่าสนใจจากผู้ชม โดยสามารถแปรชบวนได้เวลาที่แสดง อาจแปรเป็นรูปภาพเป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ ก็ได้ รวมถึงการต่อตัวที่ถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของการแสดงกลองยาวและต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของสถานที่ด้วย

5) ในข้อนี้เป็นองค์ประกอบที่อาศัยซึ่งกันและกัน คือ ท่ารำนางรำที่รำประกอบเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้ชมให้ความสนใจ ได้แก่ ความสวยงามของนางรำ ซึ่งรวมไปถึงท่ารำที่สวยงามเครื่องแต่งกายที่งดงาม อุปกรณ์เสริมต่าง ๆ ในการแสดงที่มีความพิเศษ ซึ่งสามารถเพิ่มลดและพัฒนาให้เป็นจุดสนใจที่สำคัญของการแสดงได้

6) แนวคิดในการแสดง ในรูปแบบประยุคนี้นี้ เรื่องแนวคิดในการแสดงเป็นจุดที่ไม่เน้นมาก ดังนั้นจากการสังเคราะห์พบว่าแนวคิดในการแสดง คือ เน้นการความสนุกสนาน ความยิ่งใหญ่อลังการ

4.6 รูปแบบเพื่อการแข่งขัน เป็นรูปแบบที่โดนจำกัดโดยกรอบของกฎเกณฑ์และกติกาในการแข่งขันที่ได้ถูกกำหนดไว้ในองค์ประกอบทุกข้อนั้น สามารถพัฒนาได้และต้องมีความพร้อมในเรื่องของเสียงกลอง โดยต้องมีความไพเราะ ตีจังหวะตามที่กำหนด ส่วนทำท่างนั้นต้องมีการฝึกซ้อมเพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียงสวยงาม ในส่วนของผู้รำก็เช่นกันต้องมีความพร้อมเพรียงเช่นกัน ทั้งเรื่องของท่ารำ เรื่องของเครื่องแต่งกาย รวมทั้งการแปรแถวที่ต้องอาศัยนักแสดงทั้งหมด รวมทั้งการต่อตัว ที่ถือเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งของการแสดง ซึ่งสิ่งที่สำคัญในเรื่องของการแสดงรูปแบบนี้ นั่นคือแนวคิดในการแสดงที่ต้องการนำเสนออะไร แต่ละขั้นตอนต้องวางรูปแบบตามแนวคิดให้ชัดเจน และจุดเด่นเพื่อเรียกความประทับใจในตอนจบ พบว่าเป็นสิ่งที่ผู้ชมต้องการรอชมว่าจะจบอย่างไร มีการแปรแถวหรือต่อตัวอย่างไร รวมทั้งต้องมีความต่อเนื่อง ซึ่งแนวคิดในการแสดงจึงเป็นสิ่งสำคัญในรูปแบบของการแสดงกลองยาวสำหรับการแข่งขัน

ข้อค้นพบเชิงวิชาการ หรือองค์ความรู้ใหม่เชิงวิชาการ

แนวทางการพัฒนารูปแบบการแสดงศิลปกลองยาวอีสาน ซึ่งการแสดงกลองยาวในภาคอีสานประกอบด้วย 3 รูปแบบ คือ รูปแบบดั้งเดิม รูปแบบประยุกต์ รูปแบบเพื่อการแข่งขัน โดยแนวคิดในการพัฒนารูปแบบของการแสดงนั้น รูปแบบดั้งเดิมควรอนุรักษ์ไว้ ส่วนรูปแบบประยุกต์และการแข่งขันนั้นสามารถพัฒนาได้ในทุกองค์ประกอบของการแสดง โดยคำนึงถึงความสนุกสนาน สวยงามพร้อมเพรียงเป็นหลักสำคัญ และดูความเหมาะสมในเรื่องของสถานที่ด้วย และเน้นเรื่องแนวคิดในการแสดงเป็นสำคัญสำหรับรูปแบบเพื่อการแข่งขัน โดยทั้งสามรูปแบบนั้น ยังปรากฏในการแสดงในปัจจุบัน ซึ่งในแบบที่ 1 นั้น ได้รับความนิยมน้อยลงเนื่องจากไม่มีเสียงเครื่องดนตรีที่ทำทำนอง ทำให้ขาดความสนุกสนานเร้าใจ ต่างจากในแบบที่ 2 แบบประยุกต์นั้นเป็นที่นิยมเพราะมีความสนุกสนานเร้าใจ จากเดิมจังหวะกลองที่มีอยู่แล้วเมื่อใส่ทำนองเพลงเข้าไป โดยเฉพาะบทเพลงที่ได้รับความนิยมตามสมัยนิยม ยิ่งทำให้ผู้ชมผู้ที่เข้าร่วมขบวนอดใจไม่ไหวจนต้องร่ายรำตามไปด้วย ส่วนในแบบที่ 3 รูปแบบเพื่อการแข่งขันนั้นเป็นรูปแบบที่กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้ในการตัดสินให้มีความสะดวกและง่ายต่อการให้คะแนน เพราะถ้าไม่กำหนดคงเป็นการลำบากสำหรับคณะกรรมการ และแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการแสดงนั้นคงต้องมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพราะรูปแบบการแสดงแบบเดิมนั้น ได้มีการประยุกต์มาตลอดจนเป็นรูปแบบที่เห็นในปัจจุบัน และที่สำคัญในเรื่องของเครื่องดนตรีนั้น มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาทำให้คุณภาพของเครื่องดนตรีนั้นดีขึ้น รวมทั้งมีเครื่องดนตรีใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์เข้ากับการแสดงกลองยาว อันจะทำให้เกิดความสนุกสนานเร้าใจต่อเนื่องอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาต่อไปว่าแนวโน้มในอนาคตของการพัฒนารูปแบบการแสดงกลองยาวจะเป็นไปในทิศทางใด รวมทั้งโอกาสและรูปแบบการใช้วงกลองยาวในงานกิจกรรมหรือพิธีกรรมต่าง ๆ จะเป็นอย่างไรในอนาคต รวมทั้งมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการแสดงกลองยาวในท้องถิ่นอื่น หรือภูมิภาคอื่นในประเทศไทย อันจะเป็นการรวบรวมข้อมูลศิลปวัฒนธรรมดนตรีกลองยาวและการอนุรักษ์ไว้อีกทางหนึ่งด้วย และควรมีศึกษาวิจัยการพัฒนาศิลปกลองยาวอีสาน เพื่อการหาแนวทางที่สามารถพัฒนาและอนุรักษ์ศิลปกลองยาวในอนาคตให้อยู่คู่ชุมชนและสามารถสร้างรายได้ที่ยั่งยืน ตามระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมต่อไป

บทสรุป

แนวทางการแก้ไขปัญหาการพัฒนาศิลปกลองยาวอีสาน ควรมีการศึกษา ค้นคว้าและการวิจัยการพัฒนาศิลปกลองยาวอีสาน ควรเพิ่มเนื้อความน่าสนใจแก่การเรียนหรือในโลกออนไลน์ หรือให้มีการจัดอบรมเพื่อเป็นศูนย์กลางที่จะนำความรู้สอดแทรกการทำให้ทุกคนได้สนุกและความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วงกลองยาวและอื่น ๆ และประยุกต์ให้เป็นที่น่าสนใจมากขึ้นกว่าเดิมด้วยการให้ความรู้และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน เช่น เล่าถึงความเป็นมาของวงกลองยาวที่น่าประทับใจ ทำสื่อออกมาหรือวิดีโอแนะนำวงกลองยาว สอนให้รู้ถึงการที่จะให้ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์สืบสานบ้านของชาวอีสานไว้ จัดตั้งชมรมภายในหมู่บ้านเพื่อจัดกิจกรรมให้ประชาชน เด็กและเยาวชน ได้ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมและการเรียนรู้เกี่ยวกับวงกลองยาวว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการก่อตั้งมากี่ปีแต่ก่อนใช้อะไรบรรเลง กลองทำมาจากอะไร ใครเป็นผู้คิดค้นทำขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้ใกล้ชิดและเข้าใจสนใจที่จะช่วยกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เป็นสมบัติของเรา การสื่อให้นักเรียนหรือเด็กรุ่นใหม่ให้เขาเห็นคุณค่าของการรักษาวัฒนธรรมก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ และการส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า การเชิญชวนผู้คนต่าง ๆ ได้มาช่วยกันอนุรักษ์ไว้ถือว่าเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถทำได้เลย เพราะถ้ามีประเพณีประจำปีต่าง ๆ คนในชุมชนก็ต่างให้ความสนใจอยู่แล้ว ชาวภาคอีสานถือว่าเป็นชน

กลุ่มที่รักในความสุขสนาน และยังช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมประจำภาคของตนเองอีกด้วย ส่งเสริมให้วงกลองยาวอีสานมีรายได้โดยการจ้างงาน เพราะก็ถือว่าเป็นการอนุรักษ์ให้ผู้คนได้รู้จักที่จะอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมนี้ต่อไป การจ้างงานหรือติดต่อกันก็เป็นอีกหนี่งทางที่จะช่วยอนุรักษ์วงกลองยาวและภูมิปัญญา เพื่อให้คงเอกลักษณ์ความงดงามของวัฒนธรรมนี้ต่อไป

สิ่งสำคัญอีกประการคือ การรณรงค์ให้องค์กรต่าง ๆ ตระหนักถึงความสำคัญ โดยตระหนักถึงความสำคัญร่วมกันเพื่อรับผิดชอบต่อวัฒนธรรมตนเอง ส่งเสริมสนับสนุนทำนุบำรุง ประสานการบริการความรู้วิชาการหรือสนับสนุนด้วยทุนทรัพย์ทางวัฒนธรรม ให้มีทุนเพื่อให้มีอุปกรณ์ครบและสามารถทำการแสดงได้อย่างเต็มที่ มีการกระจายข่าวการรณรงค์เพื่อให้เป็นที่รับรู้แก่ผู้อื่น และยังเป็นอีกหนี่งช่องทางที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของการอนุรักษ์วงกลองยาว หากมีการเผยแพร่ข้อมูลให้แก่ประชาชนได้ทราบ จะเป็นการง่ายในการช่วยเป็นกระบอกเสียง ในการส่งเสริมการรณรงค์ให้มีการอนุรักษ์วงกลองยาวและวัฒนธรรมนี้ได้ และการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ถ้ามีการส่งเสริมและมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับต่างชาติมากกว่าที่เป็นอยู่ ก็จะทำให้วงกลองยาวอีสานเป็นที่น่าดึงดูดให้ชาวต่างชาติหรือต่างเขตพื้นที่เข้ามาแลกเปลี่ยน เพราะความทันสมัยและการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยประชาชนจึงไม่ค่อยที่จะอนุรักษ์ส่งเสริมมรดกทั้งดงามของประเทศ หากมีการแลกเปลี่ยนกับต่างชาติก็จะทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบการแสดงมากยิ่งขึ้น

และประการที่สอง คือ การสร้างทัศนคติ ความรู้และความเข้าใจ ควรมีการจัดกิจกรรมโดยให้วงกลองยาวและผู้นำภายในชุมชนเป็นผู้มาให้ความรู้แก่ประชาชนที่มาร่วมกิจกรรม โดยกิจกรรมจะพูดถึงประวัติความเป็นมาของวงกลองยาว และเอกลักษณ์สำคัญของวงกลองยาวว่ามีความสำคัญต่อชุมชนและประชาชนอย่างไร และมีการให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์วงกลองยาวแก่ประชาชน และให้ประชาชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดด้านการอนุรักษ์ว่าแต่ละคนมีความคิดอย่างไร และความคิดเห็นที่เรามีจะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร มีประโยชน์อย่างไรแก่วงกลองยาวและประชาชน รวมไปถึงการจัดทำระบบสารสนเทศ มีการจัดทำเครือข่ายสารสนเทศให้ทันสมัย ใช้ช่องทางต่าง ๆ ทางโซเชียลมีเดีย ในการพัฒนาการแสดงศิลปะกลองยาว และมีการสร้างองค์ความรู้และวิธีการที่รายได้ผ่านระบบสารสนเทศต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่กลองยาว ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการเผยแพร่ดนตรีกลองยาวผ่านโซเชียลมีเดีย การส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้จากกลองยาวสนับสนุนให้กลองยาวเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่สามารถจำหน่ายได้ในตลาดท้องถิ่นและระดับนานาชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). *วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา*. รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- คมกริช การินทร์. (2562). การพัฒนารูปแบบการแสดงของวงกลองยาวในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เปลื้อง ฉายรัศมี. (2550). *ประวัติความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้านและวงโปงลางในภาคอีสาน*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วุฒิกุล เดชกวีนิเทศ, กริช สีนฤศิริ และจิตรกรรณ์ นนทะบุรณ์. (2565). การบูรณาการงานด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนนักศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษา: คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(3), 258-267.

วิลาวลัย คำนิน, (2566). แนวทางการอนุรักษ์คลองยาวอีสาน บ้านจุมจัง ตำบลอุ่มเม่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด.

วารสารวิชาการวิจัยและนวัตกรรมสังคมศาสตร์ปริทัศน์, 3(1), 46-62.

สุรดิษ ภาคสุชล, ปิยพันธ์ แสนทวีสุข, อวิรุทธิ์ โททำ และสยาม จวงประโคน. (2546). หลักกลศาสตร์พื้นฐานและกลวิธีการสร้างเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สิทธิศักดิ์ จำปาแดง. (2561). กลองยาวในวิถีวัฒนธรรมของชาวอำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.